

Trekvlinders in 1946

(zevende jaarverslag)

door

B. J. LEMPKE.

Het seizoen 1946 kenmerkte zich door een gure, droge voorzomer, een koele zomer en een zeer middelmatige herfst. Vooral voor dagvlinders was het weer in de regel vrij ongunstig. 23 October daalde het kwik voor het eerst beneden 0, terwijl een dag later reeds hier en daar in het midden en Oosten bodemtemperaturen van -5° C. werden geregistreerd.

Het spreekt van zelf, dat het verre van ideale weer van grote invloed is geweest op de resultaten van het trekseizoen. Was het weer wat gunstiger geweest, dan zou 1946 in geen enkel opzicht voor het schitterende daaraan voorafgaande jaar hebben ondergedaan. Want alles wijst er op, dat ook nu een sterke neiging tot trekken aanwezig moet zijn geweest. Het aantal soorten was nog groter dan in 1945, van sommige werd de eerste immigranten reeds opvallend vroeg waargenomen (*Colias croceus* Fourcr., *Macroglossum stellatarum* L., *Plusia gamma* L.) en er waren er, die qua aantal een zeer goed figuur sloegen (*Colias croceus* Fourcr., *Vanessa cardui* L., *Macroglossum stellatarum* L.), terwijl *Plusia gamma* L. in zulke formidabele aantallen verscheen, dat de rupsen plaatselijk grote schade aanrichtten.

Van de verschillende soorten kunnen de volgende bijzonderheden gemeld worden:

1. *Pontia daplidice* L. In tegenstelling tot 1945 werden nu slechts 2 exx. opgemerkt. 15 April ving N i e s een prachtig gaaf ♂ te Deurne. Het is niet uitgesloten, dat dit een afstammeling was van de dieren van 1945. In elk geval staat vast, dat van de talrijke rupsen, die in de herfst van dat jaar aanwezig geweest moeten zijn, nauwelijks een enkel exemplaar de (normale) winter als pop overleefd heeft. Het tweede ex., eveneens een ♂, ving D u n l o p 10 September aan de Plasmolen.

2. *Colias hyale* L. In Z u i d- en M i d d e n- L i m b u r g werden weer zoveel exx. van de eerste generatie opgemerkt, dat we veilig mogen aannemen, dat dit dieren waren, die zich ter plaatse ontwikkeld hebben. N e u m a n zag ze van 4 Mei tot 22 Juni bij Kerkrade, totaal 6 exx., alle ♂♂. P a t e r M u n s t e r s kon elke dag slechts een klein terreintje te Stein in observatie houden en dat nog slechts gedurende korte tijd in de voormiddag. Hier vloog de eerste gen. van 7 Mei tot 22 Juni. Totaal werden 47 exx. opgemerkt, waarvan minstens 4 ♀♀. V a n d e r M e u l e n Jr. ving 30 Mei een ♂ en ♀ bij Roermond. Op dezelfde datum zag B r o e d e r A n t o n i u s 3 exx. te Belfeld, 2 ♂♂ en een zeer mooi ♀. G e r r i s zag 8 en 10 Mei verscheiden exx. bij Weert.

De zomergeneratie was over het algemeen in Limburg beduidend zwakker dan in 1945. Eind Juni vlogen de eerste exx. bij Kerkrade, van 3 tot 29 Augustus bij Stein, vanaf 28 Juli bij Steyl en omgeving. 4 Aug. was *hyale* bij Belfeld en Reuver zelfs gewoon op klaver, maar daarna werd het aantal sterk gedrukt door het ongunstige weer.

Andere Limburgse waarnemingen zijn nog: bij Epen van 28-7 tot 1-8 en van 20-8 tot 27-8 vrij talrijk (V a n W i s s e l i n g h); Mechelen, 16-8 (K u c h l e i n); Gronsveld, eind Juli in klein aantal (L a n d s - m a n); Borgharen, 4 Juli 1 ♂, 12 en 29 Aug., 12 Septr. (derde gen.?) telkens 1 ex.; Geulle, 19 Aug. 1 vers ♂; Bunde, op dezelfde dag 3 ♂♂; Meerssen, 20 Aug. 1 ♂ (alle waargenomen door R i j k); Roermond, 4 Aug. (V a n d e r M e u l e n Jr.).

Weer ontwikkelde zich een derde generatie, hoewel het aantal individuen zeer bescheiden was: 15 Septr. 6 ♂♂ te Kerkrade (N e u m a n), 25-29 Septr. 6 exx. te Stein (P a t e r M u n s t e r s).

Noord-Brabant. In de omgeving van Deurne werden 6 en 12 Juni enkele exx. van de eerste gen. opgemerkt, terwijl de zomergen. op 28 Juli, 13 Aug. en 3 Sept. (♀) werd gezien (Nies, Knippenberg). 24 Aug. vloog een ex. bij Nuenen (Kuchlein). Bij Hilvarenbeek vloog 15 Aug. een ex. van de zomergen., terwijl 3 en 4 Octr. telkens 1 ex. van de derde gen. werd gezien (Stoppelenburg). Op 1 Sept. zag Gerris een ex. bij Breda.

Zeeland. Van de voorjaarsgen. werd 8 Juni 1 ex. te Kwadendam opgemerkt (Vleugel), terwijl Warren 3 Juli 2 exx. te Borsele zag, een ♀ drinkend aan een plas op de weg en een ♂ op klaver (vermoedelijk reeds tweede gen.). Te 's Heer Arendskerke vloog 11 Aug. (Wilmink) en 16 Aug. (Vleugel) een ex. Van Faassen zag 19 Aug. enkele exx. te Wolfaartsdijk en 21 Aug. een tiental te Oud Sabbinge. 5 Aug. zag Wilmink een ex. te Ierseke. Septemberwaarnemingen zijn: 12-9 een ex. in de Wilhelminapolder, 28-9 een ex. te Dreischor op Schouwen (dez.).

Zuid-Holland. Merkwaardigerwijze alleen enkele exx. van de eerste gen.! 22 Mei een ♂ te Vlaardingen (Nijssen), 28 Mei weer een ex. (Van Katwijk), 29 Mei een ♂ te Krimpen aan de IJssel (Vander Schans).

Noord-Holland. 28 Juli werd een ♂ in de Purmer gezien. (Slot), 31 Aug. een ex. te Huizen (Nieuwland) en 28 Sept. een herfstex. te Beverwijk (Vander Schans).

Utrecht. Van 16 tot 31 Aug. in totaal 3 exx. bij Rhenen (Herwarth).

Gelderland. 4 Aug. een enkel ex. in de Montferlandse heuvels (Elfrink), 15 Aug. een ♂ te Vaassen (Camping), 5 Sept. een ex. te Aalten (Van Galen), 25 Sept. een herfstex. te Gorcum (Heyligers).

Ook nu weer drong *hyale* dus slechts sporadisch tot het midden van het land door. Of de voorjaarsvangsten er op wijzen, dat het gebied, waar de soort standvlinder is, zich uitbreidt, moeten we afwachten. Het frappeert mij steeds weer, dat de waarnemers uit Maastricht en omgeving nooit een ex. van de eerste gen. opmerken.

Opvallend is tenslotte, dat de derde gen., hoewel bescheiden in aantal, in een groot deel van het in 1946 bevolgen gebied is waargenomen, niet-tegenstaande het ongunstige weer.

3. *Colias croceus* Fourcroy. Limburg. Het eerste ex. in deze provincie zag Nies 21 Juni te Roggel, gevolgd door Pater Munsters op 22 Juni te Stein, 27-6 vlogen 3 exx. te Roggel. 29 Juni vloog een mooi ex. te Heer en 30 Juni werd een ex. te Borgharen gezien (J. Maessen), terwijl Neuman toen een sterk afgevlogen ♀ te Kerkrade ving.

In Juli nemen de meldingen toe. Te Epen op 12-7 een afgevlogen ♀ (Rijk), tegen het einde der maand aldaar vrij talrijk (Van Wisselingh). In het Gerendal vloog 17 en 18 Juli telkens een ♂ (Wilmink). Te Stein werden van 13 tot 28-7 totaal 12 exx. gezien, waarbij op 27 Juli een copula (Pater Munsters), 31-7 vloog een ex. bij Tegelen (Lempke).

Augustus leverde als gewoonlijk de meeste gegevens. 3-8 vlogen 3 exx. te Bemelen, 4-8 twee te Borgharen. 5-8 en 18-8 één te Maastricht, 25-8 aldaar twee en 27-8 zelfs 7 exx., Limmel en Bergh 19-8 telkens 1 ex., Eisden 24-8 twee exx. (alles J. Maessen). Te Epen was de vlinder weer vrij talrijk (Van Wisselingh). Mechelen: 16 en 18-8 (Kuchlein); Kerkrade: 30-8 vrij veel (Neuman). Te Borgharen op 29-8 een vers ex. (Rijk). Te Stein van 3-8 tot 29-8 geregeld, 24 en 25-8 zelfs zeer talrijk (Pater Munsters). Te Roermond enkele exx. (Lücker). Te Melick op 4-8 zes ♂♂ en een ♀, te Blerick op 15-8 vrij veel (Van

der Meulen). In de omgeving van Steyl op 3-8 en 4-8 tamelijk veel op klaver (Broeder Antonius).

In September is het aantal niet ongunstig. Te Maastricht zag Maes en de vlinder op 1, 15 en 19-9, te Bergh op 22-9 zelfs 3 exx. Rijk nam *croceus* waar te Maarland (16-9 een vers ex.), te Ulestraten (28-9 een afgevlogen ex.), te Raar (29-9 twee exx.). Te Epen zag dezelfde medewerker op 1-9 een ♀ en 3 ♂♂. Om Kerkrade was de vlinder half Sept. gewoon (Neuman). Te Stein vlogen op 9-9 zes exx., op 11 en 25-9 drie, 26-9 was *croceus* zeer talrijk (Pater Munsters).

7 October vloog het laatste ♂ bij Kerkrade. Te Stein vlogen 11 Oct. ± 10 exx., 18 Oct. 3 exx. en 19 Oct. nog 6 exx. Broeder Antonius zag 2 Oct. een ex. te Tegelen.

Noord-Brabant. Ook hier enkele Juni-exx. Nies zag 12 Juni een ex. te Deurne en Ellferich 21-6 één te Gilze. De provincie overigens van Oost naar West afwerkende, kwamen de volgende gegevens binnen:

Deurne, 12 Aug. 2 exx., 31 Aug. idem, 1 Sept. 1 ♂ en 1 ♀ (Knippenberg), 6 en 7 Sept. 1 ex. (Pater Munsters). Neerkant, 2 Sept. (Knippenberg). Mierlo, 3 Sept. (Pater Munsters). Nuenen, 24 Aug. (Kuchlein). Op 24 Aug. enkele exx. tussen 's-Hertogenbosch en Grave (Scholten). 4 Aug. 2 ♂♂ te Cromvoirt, 24 Aug. aldaar en bij 's-Hertogenbosch talrijk, 29 Sept. 1 ex. te Den Dungen (Gerris). Te Hilvarenbeek 7 Juli 1 ♂, 10 Juli 1 ♂ en 1 ♀, 14 Aug. 2 exx., 3 Oct. en 12 Oct. telkens 1 ex. (Stoppelenburg). Tilburg, 23 Aug. 1 ex. (Scholten). Bergen op Zoom: 3 Juli, 28 Juli (enkele), 1 Aug. (1 ♂ en 1 ♀), 6 Sept., 28 Sept. (4 ♂♂, waarvan 3 sterk afgevlogen en 1 gaaf) (Korringa en Nijssen). Hoogerheide, 12 Sept. een ♀ (Korringa). Biesbosch, 7 Juli 1 ex. (Dunlop).

Zeeland. 6 Juni zag Mennen een ex. in de Wilhelminapolder, 10 Juni ving Wilmink een prachtig gaaf en groot ♀ te Zuidzande (Z.-Vl.) en 12 Juni zag Warren een ♂ bij Borssele (Warren).

Op Zuid-Beveland zag Wilmink overigens 11 Aug. 2 verse ♂♂ te 's-Heer Hendrikskinderen, 1 Sept. 3 ♂♂ aan de Schengen in de Wilhelminapolder, 12 Aug. 8 exx. in deze polder, 29 Sept. aldaar 6 ♂♂ en 1 ♀ (dit in cop.), mooie verse exx. op klaver, 2 Oct. verscheiden exx. tussen Goes en Borsele en 12 Oct. 2 ♂♂ (1 vers, 1 afgevlogen) bij Goes. Van Faassen zag 15 Aug. enkele exx. te Wolfaartsdijk, 19 Aug. enkele en 21 Aug. vele exx. te Oud Sabbinge.

Op Walcheren zag Davids 14 Juli 4 exx. op de dijk tussen Middelburg en Souburg op distel. Vleugel zag 23 Aug. 1 ex. te Ritthem en Wilmink zag 24 Sept. enkele exx. op verscheiden plaatsen.

Op Duiveland zag laatstgenoemde waarnemer op 26 Sept. 7 exx. tussen Bruinisse en Zijpe en enkele bij Zierikzee.

Zuid-Holland. 16 Juni vloog een ♀ langs de Drecht tussen Woerden en Noorden (Van Eldik) en 30 Juni zag Nijssen een ex. te Schiedam. Ellferich deed de volgende waarnemingen te Rotterdam: 12 Juli 1 ex., tweede helft van Juli geregeld, bijna steeds ♂♂, maar 24-7 een afgevlogen ♀, ook in Aug. en begin Sept. enkele exx. Dan weer 24-9 veel meer, en gave, exx., het laatste dier op 6 Oct. Van der Schans zag 13 Juli een ♂ te Schoonhoven. Verkaik zag *croceus* te Capelle aan de IJssel op 11 Juli, 28 Sept. (5 exx.) en 29-9, te Krimpen aan de IJssel en te Nieuwerkerk a. d. IJssel telkens 3 exx. op 28-9. Nijssen zag 4 Aug. bij Vlaardingen 1 ♀ en 2 ♂♂, 24 Aug. 2 ♀♀ en 4 ♂♂ en 30 Aug. verscheiden exx., meest afgevlogen ♂♂. Van Kattwijk zag in Sept. bij dezelfde plaats een eierlegend ♀. Van 5 verzamelde eieren kwam 10 Nov. een ♀ uit en 12 Nov. een ♂. 1 Oct. vloog er nog een ex. Dezelfde waarnemer zag 24 Sept. een ex. te Loosduinen.

De Joncheere zag de vlinder te Dubbeldam op 19 en 22 Aug. en 12 Septr. Huisman nam 1 Octr. 2 exx. te Stellendam waar en 3 Octr. 1 ex. te Herkingen.

Noord-Holland. 8 en 9 Juli ving Jonker een ♀ bij Amsterdam. Het laatste legde een aantal eieren, die ik opkweekte. Een mooie, maar zeer uniforme serie vlinders verscheen hieruit van 28 Aug. tot 10 Septr. Dezelfde waarnemer zag 26 Aug. een ♂, terwijl Piet 28 Septr. een ex. aan de Diemerdijk bij de stad opmerkte. Herwarth zag 9 en 10 Juli telkens 1 ex. te Heemstede. Bank en Westerneng zagen 28 Juli bij Westzaan en bij Castricum telkens een afgevlogen ♂. Te Zaandam namen ze in Septr. bijna elke dag 1 of meer exx. waar, het laatst op 28 Septr., toen 8 ♂♂ op een klein veldje vlogen. Huisenga zag 7 Juli te Purmerend een gaaf ♀, 27 Juli idem aan de Ringdijk van de Beemster. 10-9 vloog een vrij gaaf ♂ te Midden-Beemster. De Boer nam 28 Juli en 15 Septr. telkens 3 exx. in de Purmer waar, terwijl Slot 4 Aug. een ex. te Grafdijk opmerkte. Carontenslotte zag 26 Aug. een ♂ aan de Hollandsche Rading en 1 Octr. een ♂ te Hilversum.

Utrecht. 22 Juni vloog een ex. bij Spakenburg, gevolgd door een tweede waarneming op 2 Juli (Blokhuis). 11 Juli zag De Nijss een ex. bij Maarseveen. 27 Aug. vloog een ex. aan de Eemdijk bij het IJselmeer (Brouwer). Van 30 Aug. tot 1 Septr. zag Herwarth 7 exx. bij Rhenen. Bentsink bemerkte 15 Septr. een vers ex. te Amerongen. Heupers zag 29 Septr. een *croceus* te Soest.

Gelderland. Deze provincie heeft de primeur. Reeds 30 Mei zag Scholten een ex. bij de Montferland, een fantastisch vroege datum voor een niet uitblinkend voorjaar! Een tweede ex. vloog daar op 3 Juli. Branger ving 19 Juni een gaaf ♀ te Lunteren, gevolgd door waarnemingen op 7 en 13 Juli en een vers ♀ op 31 Aug. In de omgeving van Wageningen werd de Oranje Lucerne gezien op 26 Juni, 6 Juli, 4 Aug., 13 en 26 Septr., telkens 1 ex. (Vander Bunt, Dunlop, Sikke-ma). Van Oyen zag de vlinder te Hulshorst op 8, 9 en 11 Juli (samen 6 exx.) en 4 gave op 3, 4 en 6 Septr. Bank merkte 28 Juli een ex. te Apeldoorn op en Elfferich en Camping zagen er ieder één te Vaassen op 11 en 16 Aug. Ten Hove was zo gelukkig op 10 Aug. te Oosterbeek 2 ♀♀ te vangen, die beide tot *f. aubuissoni* Car. behoorden. Elfrink zag 4 Aug. enkele exx. in de Montferlandse heuvels en 6 en 11 Aug. werd *croceus* te Aalten gezien (Van Galen). 24 Aug. vloog een ex. bij Drempt en 20 October (slotdatum!) 1 bij kasteel Ulenpas (Kets).

Overijssel. 9 Juni werd een prachtig ♀ van *f. helice* Hb. bij Almelo gevangen (Bosma). Knoop zag 20 Juni een vrij goed ♀ bij Schuilenburg (gem. Hellendoorn), 1 Septr. een ex. bij Huneborg (gem. Weerselo) en 28 Septr. 2 exx. bij Weerselo. V. d. Enk nam 10 Aug. een ex. bij Boekelo waar en 17 Aug. één bij Enschede. 28 en 31 Aug. vlogen telkens 2 ♂♂ bij Agelo (Kleinjan). 24 Juli zag Passchier een ex. te Gramsbergen en prof. Brouwer 9 Juli één in de N.O.-polder tussen Kuinre en Blokzijl.

Drente. 4 Septr. een ♂ te Diever (Van Eldik).

Friesland. 28 Septr. een ex. aan de Groote Wielen, 5 km ten O. van Leeuwarden (Tolman).

Het is zonder meer duidelijk, dat 1946 een goed *croceus*-jaar is en we kunnen ons indenken, hoe het geworden zou zijn, als het weer wat gunstiger geweest was. Opvallend zijn de vele Juni-vangsten. Begin Septr. is een afname te constateren, maar net als in 1945 verscheen weer een herfstgeneratie, waarvan de top in de tweede helft van Septr. lag. De slotdatum, 20 Octr., wijst er op, dat geen enkel ex. de vlak daarop invallende nachtvorsten overleefde.

4. *Vanessa atalanta* L. Reeds 10 Maart werd te Purmerend het eerste ex. gezien (Huisenga). In April blijft de vlinder sporadisch: 3-4 te Schiedam (Nijssen), 4-4 te Amerongen (Bentink), 5-4 te Nuenen (Neijts), 16-4 te Stein (Pater Munsters) enz., telkens 1 ex. In Mei gaat het in hetzelfde trage tempo door en verschillende waarnemers zien pas tegen het einde van de maand hun eerste ex. Maar dan begint er een kentering te komen. 30 Mei ziet Piet reeds vrij veel exx. bij Amsterdam, 8 Juni vliegen 6 exx. bij elkaar te Sint Michielsgestel (Knippenberg), 9 Juni vliegen verscheiden exx. op Ameland (Van Minnen) en bij Den Haag (Van Eldik), 11 Juni veel exx. op bloeiende liguster te Purmerend (Huisenga).

Reeds 12 Juni vond De Boer een volwassen rups te Middellie en tegen het einde der maand worden de eerste verse exx. buiten opgemerkt: 30-6 te Belfeld (Br. Antonius), Bergen op Zoom (Wilmink), Laag Keppel (Kets), hoewel laatstgenoemde nog de dag tevoren een afgevlogen ex. te Nijmegen zag. Begin Juli begint de vlinder dan gewoner te worden: 3-7 vele tientallen, waarbij echter nog steeds oude exx., te Borsele (Warren), hoewel de jonge rupsen van de later gelegde eieren ook nog steeds te vinden zijn: 7 Juli te Middellie (Lempke), 13 Juli te Wageningen (Sikkema).

In Aug. is het aantal exx. over het algemeen vrij middelmatig. Langzamerhand verdwijnt de eerste hier geboren generatie, maar wordt weldra opgevolgd door de tweede. Gaasendam vond 27 Juli halfvolwassen rupsen te Groningen. Deze verpopten 5 Aug., 21 en 22-8 kwamen de vlinders uit. Het is moeilijk uit te maken, of dit zeer late exx. van de eerste of vroege exx. van de tweede gen. waren. Maar de duidelijke toename tegen het einde der maand is ongetwijfeld aan het optreden van de nieuwe gen. te danken. Van vele plaatsen wordt de vlinder vooral begin Sept. als talrijk gemeld, tot in Friesland toe. Aanvankelijk blijft hij ook nog in October een regelmatige verschijning, vooral op rottend fruit (Bergen op Zoom, Goes, Drempt). Maar reeds vóór de helft van de maand begint het aantal snel te minderen en op de meeste plaatsen verdwijnt de vlinder tegen de twintigste (vorst!). Toch hebben enkele exx. de eerste en zelfs de tweede periode van koude nachten (\pm 9 Nov.) overleefd: 2 Nov. 2 exx. te Amsterdam (Van Rossum), 5 Nov. 1 ex. te Dubbeldam (De Joncheere) en 20 Nov. nog een levend ex. op een zandweg te Teteringen (Kooy)! Over het geheel dus een middelmatig goed *atalanta*-jaar.

5. *Vanessa cardui* L. Slechts enkele waarnemingen in April: 19-4 het eerste ex. bij Boekelo (V. d. Enk), 26-4 één te Amsterdam (Van Rossum). Ook in Mei komen de dieren maar heel spaarzaam aan: 8-5 te Stein (Pater Munsters) en te Nuenen (Neijts), 12-5 te Lith (Kets), 16-5 te Borsele (Warren), 18-5 te Purmerend (Huisenga), 25-5 te Noordlaren (Gaasendam) enz.

Begin Juni echter nemen de aantallen plotseling toe. 8-6 ziet Branger bij Lunteren 3 exx. snel vliegend, richting N.W., enkele minuten na elkaar, precies op dezelfde hoogte en in dezelfde baan. 9-6 is de vlinder in de buurt van Vaals talrijk (Delnoye), 14-6 vele exx. te Wageningen (Dunlop), 16-6 vrij veel tussen Woerden en Noorden (Van Eldik), 22-6 twintig afgevlogen exx. op een klaverveld bij Lunteren (Branger), 30-6 overal in Z.O.-Limburg zeer veel (Neuman), veel afgevlogen exx. te Lobith (Scholten), zeer talrijk bij Borsele (Warren), talrijk bij Scheemda (Gaasendam).

In Juli gaat het in hetzelfde tempo door en verschijnen ook al spoedig de eerste verse exx., al is hun aantal aanvankelijk nog zeer bescheiden. 7 Juli vliegen er 3 bij De Piet op Zd. Beveland, maar tegelijk nog vele afgevlogen exx. (Wilmink). 9 Juli vond Kruseman op Wierin-

gen talrijke volwassen rupsen. Half Juli waren te Rotterdam zeer veel rupsen te vinden (Elfferich). 24-7 vond Korringa half en geheel volwassen rupsen op Zd. Beveland, maar nog steeds in gezelschap van immigranten. 27-7 trof Sikkema bij Wageningen een groot aantal rupsen in alle stadia aan. Zelfs eind Juli vlogen bij Borsele nog totaal afgevlogen exx. tussen de verse (Warren).

Pas eind Juli en begin Aug. begint de eerste Nederlandse generatie werkelijk in flink aantal te vliegen. 28-7 was zij vrij talrijk in de Purmer (De Boer), 31-7 te Tegelen (Lempke), 1-8 talrijk te Ootmarsum (Piet), 5-8 te Wageningen (Sikkema), 8-8 tientallen te Borsele (Warren), 15-8 te Hilvarenbeek (Stoppelenburg), 16-8 te Mechelen (Kuchlein), 24-8 een honderd exx. op een klaverveld te Bergen op Zoom (Wilmink), 25-8 enige tientallen langs de zeedijk bij Sint Anna Parochie (Van Minnen).

Ook in September slaat *cardui* aanvankelijk nog een goed figuur (bijv. veelvuldig langs de Rijn bij Amerongen, Bentick), maar het aantal daalt snel. Half Sepr. vlogen bij Goes nog slechts enkele exx. (Wilmink).

Evenals *atalanta* heeft ook de Distelvlinder het tot een tweede gen. gebracht, maar veel later en vooral veel zwakker. Zo zag Herwarth eind Sepr. een vers ex. te Heemstede, 29-9 vloog er één in de Wilhelminapolder (Wilmink), 2 Octr. zag Br. Antonius 2 prachtige exx. te Belfeld en Davidse te West Souburg, 6-10 vlogen 2 verse exx. te Almelo (Kleinjan), 11-10 één te Teteringen (Kooy), 12-10 twee exx. bij Goes (Wilmink), 20-10 één te Kijkduin (Van der Meulen Jr.) en 26 October werd het laatste ex. van dit seizoen te Borsele opgemerkt (Warren). Ook deze soort verdween dus bij het invallen van de nachtvorsten. 1946 was ongetwijfeld een goed *cardui*-jaar.

(Wilmink merkt nog op, dat deze soort, in tegenstelling met de *atalanta*, nooit op rottend fruit in de boomgaarden komt, maar het vrije veld verkiest).

6. *Argynnis lathonia* L. Limburg. 4 Mei vloog het eerste ex. bij Kerkrade, waar de vlinder verder de hele maand gezien werd. 29 Juni werden de eerste verse exx. opgemerkt en vrijwel de hele verdere zomer was *lathonia* daar present. 7 Octr. was de laatste datum (Neuman). Te Stein werd reeds 27 April een ♂ gezien, gevolgd door exx. op 27 Juni, 8, 24 en 25 Aug., 26-29 Sepr., 11 en 19 Octr., totaal ± 20 stuks (Pater Munsters).

Tussen 16 Juni en 7 Juli zag Van der Meulen 3 exx. bij Eperheide. 30 Juni vloog een ♂ bij Epen (Delnoye). Eind Juli nam Van Wisselingh bij Epen en Holset en op de Welterberg meerdere exx. waar. 25 Juli vlogen enkele exx. bij Vaals (Lücker). 12 Aug. werd *lathonia* bij Valkenburg gezien (Gerris). 10 Mei zag laatstgenoemde een ex. bij Weert. Bij Roggel vloog 27 Juni een afgevlogen ex., terwijl 5 Aug. 8 mooie exx. gezien werden (Nies). 3 Aug. werden enkele exx. opgemerkt bij Odiliënberg, 4 Aug. bij Roermond en Baexem (Lücker). Ook vlogen toen enkele exx. te Neer, terwijl in de omgeving van Steyl alle generaties goed vertegenwoordigd waren (Br. Antonius). 1 Juli vloog een ♂ bij Haelen (Delnoye). Half Juni merkte Dunlop verschillende exx. bij Mook op.

Noord-Brabant. Bij Deurne vlogen 29 en 30 Juni verschillende afgevlogen exx., 28 Juli 3 mooie, terwijl de vlinder in de nazomer gewoon was (Nies). Kuchlein zag 26 Aug. een ex. te Nuenen, terwijl daar 7 Octr. verschillende exx. vlogen (Neijts). Gerris zag *lathonia* 1 Juni bij 's-Hertogenbosch, 29 Juni te Rijen en 1 Sepr. te Breda. Kooy zag 4 Mei, en 1 en 9 Juli telkens 1 ex. te Teteringen. Te Hoogerheide

werden 12 Sept. 3 licht afgevlogen exx. gezien door K o r r i n g a, die *lathonia* daar nog nooit te voren opgemerkt had.

Z u i d - H o l l a n d. Te Rotterdam vloog de soort „behoorlijk”, zonder verdere gegevens (E l l f e r i c h). 25 Juli werd een gaaf ex. te Capelle a. d. IJssel gezien (V e r k a i k). Te Vlaardingen zag V a n K a t w i j k in de tweede helft van Juli 1 ex., terwijl N i j s s e n er 5 Aug. een afgevlogen ♂ bemerkte.

N o o r d - H o l l a n d. 4 Juli vloog een gaaf ex. te Aalsmeer (Mej. M a c G i l l a v r y). 1 Juni werd een ex. te Zaandam gezien, 14 Juli vlogen enige exx. te Bussum, terwijl in Juli eveneens enige exx. tussen Westzaan en Nauerna opgemerkt werden (B a n k e n W e s t e r n e n g). 28 April zag D e B o e r een ex. te Akersloot en 4 Aug. 2 in de Beemster. Eind Juli en begin Aug. was de vlinder te Hilversum gewoon (D o e t s, H u i s e n g a).

U t r e c h t. Op 26 April vlogen verschillende verse exx. te Soest (L e m p k e), waarna de vlinder daar weer werd gezien op 30 April, 1 Mei, 7 Mei, 6 Juni en 11 Juni (toen slechts één), terwijl 11 October weer verschillende exx. present waren (T o l m a n). In de laatste week van April en de eerste van Mei vloog telkens een ex. te Zeist en op dezelfde plaats werd de soort weer eind Aug. en begin Sept. gezien (B r o u w e r). Te Amerongen tenslotte zag B e n t i n c k de vlinder op 3 en 22 Aug. en 6 Sept.

G e l d e r l a n d. S t e l l e m a n zag de vlinder te Driest op 7 Mei, 1 en 21 Juni. Te Wageningen werd *lathonia* gezien op 20, 21 en 30 Juni (toen 11 exx.), 7, 14 en 24 Juli, 27 Juli (vrij talrijk, gaaf), 3, 4, 5 en 11 Aug. (telkens een vers ex.) (S i k k e m a), 12 Sept. een gaaf ♀, begin Octr. enkele gave ♀♀ (R o e p k e). B r a n g e r zag de vlinder te Lunteren op 30 Juni, 20 Juli en verder het hele seizoen door. Te Hulshorst vlogen enkele exx. in de tweede helft van Aug. en begin Sept. (V a n O y e n). G a a s e n d a m zag het dier 10 Aug. te Vierhouten en 11 Aug. te Nunspeet (toen ± 10 verse exx.). Te Vaassen was *lathonia* in Aug. gewoon (E l f f e r i c h). Te Laag Keppel vlogen 30 Juni een dozijn gave exx., terwijl de soort in Juli en Aug. op zonnige plaatsen in de omgeving gewoon was (K e t s). E l f r i n k zag de vlinder 7 Juli te Babberich en 4 Aug. op dezelfde plaats en te Beek bij Didam (2 + 2 + 3 exx.).

Op vele plaatsen op de zandgronden in het Zuiden en midden is *lathonia* op het ogenblik waarschijnlijk inheems. De vliegtijd duurde in 1946 van 19 April (een gaaf ex. te Heemstede, H e r w a r t h) tot 19 Octr. De biologie van de vlinder bevat voor mij nog altijd veel raadsels. In welk stadium hebben de vroegste exx. overwinterd, wat gebeurt er met de zeer late, hoeveel generaties zijn er?

Voor zover de gegevens van dit jaar er zich toe lenen, heb ik er een grafiekje van samengesteld. De toppen liggen in de laatste week van Juni (29 en 30-6) en in de laatste week van Juli en begin Augustus (maximum 4-8). Begin Octr. schijnt er weer een kleine toename te zijn. Dat wijst dus op 3 gens. Er zijn echter vooral in de zomermaanden veel te veel vage opgaven, zodat de waarde van de grafiek twijfelachtig is. Ik zou daarom de waarnemers willen verzoeken: noteer eens enkele jaren van *lathonia* alle data en van elke datum het juiste aantal exx. (dit alles ook voor de duinstreek). En verder hoop ik op een paar vrijwilligers, die op zich nemen de vlinder op verschillende tijden van het jaar uit het ei op te kweken en daarbij hun bevindingen nauwkeurig noteren. De rupsen kunnen met alle soorten gekweekte violen grootgebracht worden.

7. *Polyommatus coridon* Poda. 16 Aug. ving C a m p i n g een ♂ van dit zeldzame dier te Vaassen.

(Wordt vervolgd).